

Συνέδρια της Ελληνικής Επιστημονικής Ένωσης Τεχνολογιών Πληροφορίας & Επικοινωνιών στην Εκπαίδευση

Τόμ. 1 (2021)

12ο Πανελλήνιο και Διεθνές Συνέδριο «Οι ΤΠΕ στην Εκπαίδευση»

ΕΤΠΕ
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΝΩΣΗ
ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ
& ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

ΔΗΚΑΙΤΕ

((ΣΕΠ))

**12ο Πανελλήνιο και Διεθνές Συνέδριο
«Οι ΤΠΕ στην Εκπαίδευση»
Φλώρινα (online), 14-16 Μαΐου 2021**

**12th Panhellenic & International Conference
«ICT in Education»
Florina (online), 14-16 May 2021**

Επιμέλεια: Θαρρένος Μπράτιτσης
Editor: Tharrenos Bratitsis

Χορηγός
ORACLE
Academy

ISBN: 978-618-83186-5-6

Η Εξ Αποστάσεως Επιμόρφωση των Εκπαιδευτικών την περίοδο της Πανδημίας COVID-19(Μάρτιος -Απρίλιος 2020), από το Πανεπιστήμιο Κρήτης |Ε.ΔΙ.Β.Ε.Α: Μια πρώτη Αποτίμηση

Παναγιώτης Αναστασιάδης, Κωνσταντίνος Κωτσίδης, Χρήστος Συννεφάκης, Αλεξία Σπανουδάκη

Βιβλιογραφική αναφορά:

Αναστασιάδης Π., Κωτσίδης Κ., Συννεφάκης Χ., & Σπανουδάκη Α. (2022). Η Εξ Αποστάσεως Επιμόρφωση των Εκπαιδευτικών την περίοδο της Πανδημίας COVID-19(Μάρτιος -Απρίλιος 2020), από το Πανεπιστήμιο Κρήτης |Ε.ΔΙ.Β.Ε.Α: Μια πρώτη Αποτίμηση. *Συνέδρια της Ελληνικής Επιστημονικής Ένωσης Τεχνολογιών Πληροφορίας & Επικοινωνιών στην Εκπαίδευση*, 1, 116–123. ανακτήθηκε από <https://eproceedings.epublishing.ekt.gr/index.php/cetpe/article/view/3739>

Η Εξ Αποστάσεως Επιμόρφωση των Εκπαιδευτικών την περίοδο της Πανδημίας COVID-19 (Μάρτιος - Απρίλιος 2020), από το Πανεπιστήμιο Κρήτης | Ε.ΔΙ.Β.Ε.Α: Μια πρώτη Αποτίμηση

Παναγιώτης Αναστασιάδης, Κωνσταντίνος Κωτσιδής, Χρήστος Συννεφάκης, Αλεξία Σπανουδάκη

panas@edc.uoc.gr, kkotsidis@edc.uoc.gr, synnefakis@edc.uoc.gr, aspanoudaki@edc.uoc.gr

Περίληψη

Η πανδημία του κορωνοϊού έφερε γενική απαγόρευση κυκλοφορίας στις αρχές της άνοιξης του 2020. Με τα σχολεία κλειστά δημιουργήθηκε η ανάγκη για Σχολική Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση (ΕΞΑΕ), ωστόσο οι εκπαιδευτικοί δεν είχαν προηγούμενη εμπειρία στην ΕΞΑΕ και ως εκ τούτου αναδείχθηκε η αναγκαιότητα επιμόρφωσης και υποστήριξης τους σε κατάσταση έκτακτης ανάγκης. Το Εργαστήριο Προηγμένων Μαθησιακών Τεχνολογιών στη Δια Βίου και Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση (Ε.ΔΙ.Β.Ε.Α.) του Πανεπιστημίου Κρήτης, την περίοδο της πρώτης απαγόρευσης/ Lockdown (Μάρτιος-Απρίλιος 2020) προσπάθησε να συμβάλει με ίδιους πόρους στην υποστήριξη των εκπαιδευτικών, στην προσπάθειά τους να ανταποκριθούν στις προκλήσεις της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, ως αποτέλεσμα της αναστολής λειτουργίας των σχολείων. Στο ανωτέρω πλαίσιο σχεδιαστήκαν και υλοποιήθηκαν ταχύρρυθμα εξ αποστάσεως σεμινάρια, με στόχο την υποστήριξη των εκπαιδευτικών σε θέματα που άπτονται της παιδαγωγικής διάστασης της εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης. Την περίοδο από 19 Μαρτίου έως 29 Απριλίου 2020 πραγματοποιήθηκαν 20 εξ αποστάσεως επιμορφωτικά σεμινάρια, στα οποία συμμετείχαν πάνω από 40.000 εκπαιδευτικοί Α΄θμιας και Β΄θμιας Εκπαίδευσης από όλη την Ελλάδα. Μια πρώτη συνολική παρουσίαση και αποτίμηση των επιμορφωτικών δράσεων επιχειρείται σε αυτή την εργασία.

Λέξεις-κλειδιά: Επιμόρφωση εκπαιδευτικών, σχολική εξ αποστάσεως εκπαίδευση, COVID-19

Εισαγωγή

Κατά την πρώτη περίοδο της πανδημίας (Άνοιξη 2020) η αναστολή της λειτουργίας των σχολικών μονάδων στο σύνολο της επικράτειας κρίθηκε αναγκαία από τις υγειονομικές αρχές και το Υπουργείο Παιδείας. Εκπαιδευτικοί, μαθητές και γονείς κλήθηκαν να αντιμετωπίσουν τις προκλήσεις μιας αναγκαίας μεν αλλά «άτακτης» και επείγουσας μετάβασης από το γνώριμο περιβάλλον της πρόσωπο με πρόσωπο διδασκαλίας σε ένα νέο και άγνωστο περιβάλλον εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, χωρίς να έχουν εξασφαλιστεί οι ελάχιστες προϋποθέσεις στο επίπεδο του παιδαγωγικού σχεδιασμού, των αναγκαίων ανθρωπίνων (επιμόρφωση) και τεχνολογικών πόρων. Ως εκ τούτου, η υποστήριξη των εκπαιδευτικών σε βασικά ζητήματα σχετικά με την Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση (ΕΞΑΕ) αναδείχθηκε ως επείγουσα προτεραιότητα την πρώτη περίοδο της απαγόρευσης/ Lockdown (Μάρτιος-Απρίλιος 2020).

Το Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Κρήτης και ειδικότερα το Εργαστήριο Προηγμένων Μαθησιακών Τεχνολογιών στη Δια Βίου και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση (Ε.ΔΙ.Β.Ε.Α.) σχεδίασε και υλοποίησε με ίδιους πόρους ταχύρρυθμα, δωρεάν εξ αποστάσεως προγράμματα επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης.

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι αφενός η συνοπτική αποτύπωση του επιμορφωτικών δράσεων που έλαβαν χώρα την πρώτη περίοδο της απαγόρευσης/Lockdown (Μάρτιος-Απρίλιος 2020) στην κατεύθυνση της εισαγωγικής επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών σε θέματα σχετικά με την Σχολική Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση και αφετέρου η παρουσίαση μιας πρώτης συνολικής αποτίμησης των δράσεων αυτών.

Η δομή της εργασίας έχει ως εξής: Στην πρώτη ενότητα επιχειρείται μια πρώτη προσέγγιση σχετικά με τα ζητούμενα της εφαρμογής της Σχολικής ΕξΑΕ σε κατάσταση έκτακτης ανάγκης Covid-19. Στη δεύτερη ενότητα αποτυπώνεται με συνοπτικό τρόπο η συνεισφορά του Πανεπιστημίου Κρήτης|Ε.Δι.Β.Ε.Α στην υποστήριξη/επιμόρφωση των εκπαιδευτικών σε εισαγωγικά θέματα σχετικά με τη Σχολική ΕξΑΕ, εστιάζοντας στην παιδαγωγική διάσταση του όλου εγχειρήματος. Στην τρίτη ενότητα γίνεται μια πρώτη προσπάθεια συνολικής αποτίμησης των επιμορφωτικών δράσεων κατά την πρώτη περίοδο της απαγόρευσης/Lockdown (Μάρτιος-Απρίλιος 2020). Η εργασία ολοκληρώνεται με την ενότητα των συμπερασμάτων.

Η σχολική εξ αποστάσεως εκπαίδευση σε περιόδους εκτάκτου ανάγκης (πανδημία Covid-19)

Με τον όρο «Σχολική Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση» (Σχολική ΕξΑΕ) γίνεται αναφορά στην παροχή εκπαίδευσης στις βαθμίδες της πρωτοβάθμιας ή της δευτεροβάθμιας, η οποία παρέχεται από απόσταση και απευθύνεται σε άτομα σχολικής ηλικίας και διακρίνεται σε αυτοδύναμη και συμπληρωματική (Βασάλα, 2005, όπ. αναφ. στο Βέργου, Κουτσούμπα & Μουζάκης, 2016). Η εφαρμογή της αποσκοπεί στην άρση των εμποδίων πρόσβασης στην εκπαίδευση που οφείλονται σε οικονομικούς, κοινωνικούς ή πολιτισμικούς λόγους (Τζέμου & Σοφός, 2013).

Κατά την πρώτη περίοδο της πανδημίας του Covid-19 (άνοιξη 2020) η ανάγκη ανάσχεσής της οδήγησε στη λήψη αποφάσεων, οι οποίες επηρέασαν σημαντικά το σύνολο της εκπαιδευτικής κοινότητας. Σχεδόν το 80% του παγκόσμιου μαθητικού πληθυσμού επηρεάστηκε από περιοριστικά μέτρα σε 138 χώρες (Chang & Yano, 2020), των οποίων ο αντίκτυπος δεν έχει ακόμη μελετηθεί (Flores & Gago, 2020). Η ανάγκη αφενός της αντιμετώπισης του αρνητικού αντίκτυπου που είχε η απρόσμενη/βίαιη αναστολή της εκπαιδευτικής διαδικασίας (πρόσωπο με πρόσωπο διδασκαλία) και αφετέρου της λήψης μέτρων για την επανεκκίνησή της, ώθησε στην αναζήτηση εναλλακτικών τρόπων για την παροχή εκπαίδευσης/υποστήριξης, με αποτέλεσμα τη στροφή στην εξ αποστάσεως διδασκαλία, όχι ως επιλογή, αλλά ως αναγκαστική εκ των πραγμάτων επιβολή (Αναστασιάδης, 2020; Toquero, 2020), για την επανασύνδεση των μαθητών με την εκπαιδευτική διαδικασία, την αναπλήρωση του χαμένου διδακτικού χρόνου και κυρίως τη σταδιακή αποκατάσταση της στοιχειώδους επικοινωνίας με τους συμμαθητές και τους δασκάλους τους.

Ως εκ τούτου η έμφασή σε αυτή την πρώτη περίοδο της πανδημίας εκ των πραγμάτων δόθηκε (Αναστασιάδης, 2020):

- A. Α. Στην εξασφάλιση πρόσβασης στις υπηρεσίες του ΠΣΔ, σε τεχνολογικά μέσα και υποδομές.
- B. Β. Στην επανασύνδεση μαθητών σε κατάσταση έκτακτης ανάγκης με συμμαθητές και εκπαιδευτικούς, στο πλαίσιο ενός εκπαιδευτικού περιβάλλοντος τεχνολογικής διαμεσολάβησης (email με ασκήσεις στην αρχή, ασύγχρονα περιβάλλοντα η-ταξη, e-me στη συνέχεια).

Η ανταπόκριση της εκπαιδευτικής κοινότητας ξεπέρασε κάθε προσδοκία, καθώς υπερφαλαγγίζοντας σημαντικά και χρόνια προβλήματα σε επίπεδο τεχνολογικών μέσων, υποδομών, προσβασιμότητας και δεξιοτήτων στις ΤΠΕ κατάφερε σε σημαντικό βαθμό την αποκατάσταση μιας πρώτης επαφής με τους μαθητές.

Παρόμοιες καταστάσεις καταγράφηκαν και διεθνώς. Σημαντικός αριθμός ερευνητών, προκειμένου να περιγράψει την ανωτέρω κατάσταση, υιοθέτησε τον όρο «Emergency Remote Teaching», θέλοντας με αυτό τον τρόπο να εστιάσει στη μετατόπιση της διδασκαλίας σε έναν εναλλακτικό τρόπο εφαρμογής από απόσταση, λόγω της κατάστασης εκτάκτου ανάγκης (Bozkurt & Sharma, 2020; Hodges, Moore, Lockee, Trust & Bond, 2020; Karakaya, 2020).

Συμπερασματικά, κατά την πρώτη περίοδο της πανδημίας (άνοιξη του 2020) το σύνολο των προσπαθειών τόσο σε επίπεδο κεντρικού σχεδιασμού όσο και σε επίπεδο μεμονωμένων εκπαιδευτικών αναλώθηκε στην εξασφάλιση υποδομών, τη διαθεσιμότητα τεχνολογικών μέσων και την προσβασιμότητα σε δίκτυα, υπηρεσίες και εφαρμογές.

Αναπόφευκτα αυτό είχε σαν αποτέλεσμα την άκριτη μεταφορά της φιλοσοφίας των μεθόδων και των τεχνικών της Πρόσωπο με Πρόσωπο Διδασκαλίας με αμιγώς τεχνολογικούς/τεχνοκεντρικούς όρους σε περιβάλλοντα εξ αποστάσεως εκπαίδευσης με ό,τι αυτό συνεπάγεται, καθώς η τεχνολογία πρέπει να προσκληθεί, ώστε να υπηρετήσει την επίτευξη των μαθησιακών στόχων, στη βάση μιας παιδαγωγικής προσέγγισης (Anastasiades, 2012; Bozkurt & Sharma, 2020; Αρμακόλας & Παναγιωτακόπουλος, 2020; Λιοναράκης, 2006).

Ο κίνδυνος να θεωρηθεί η εξ αποστάσεως εκπαίδευση ως μια προβληματική επιλογή ήταν ορατός, καθώς η επείγουσα μετάβαση σε αυτή τη μορφή εκπαίδευσης, υπό αυτές τις συνθήκες, δυσχεραίνει τον σχεδιασμό με βάση τις αρχές και τη μεθοδολογία που τη διέπουν, ώστε να αξιοποιηθούν πλήρως τα πλεονεκτήματα και οι δυνατότητες που μπορεί να προσφέρει (Anastasiades, 2012; Hodges et al, 2020).

Η απουσία των ελάχιστων παιδαγωγικών προϋποθέσεων για τη στοιχειώδη εφαρμογή της Σχολικής ΕΞΑΕ ήταν κάτι περισσότερο από εμφανές. Ήταν λοιπόν αναγκαίο η προσπάθεια των εκπαιδευτικών να υποστηριχτεί στη βάση παιδαγωγικών προσεγγίσεων που έχουν ως αφετηρία τις θεμελιώδεις αρχές της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, όπως είναι η αλληλεπίδραση μεταξύ των εκπαιδευόμενων, των εκπαιδευόμενων με τον εκπαιδευτικό και το εκπαιδευτικό υλικό (Moore, 1989), οι κοινότητες πρακτικής και οι τρεις διαστάσεις του μοντέλου της κοινότητας Διερεύνησης (Κοινωνική, Διδακτική και Γνωστική Παρουσία) (Garrison, Anderson & Archer, 2001), για τον σχεδιασμό και την υλοποίηση δράσεων σχολικής εξ αποστάσεως εκπαίδευσης με έμφαση στην κοινωνική αλληλεπίδραση (Anastasiades, 2018).

Η εξ αποστάσεως επιμόρφωση των εκπαιδευτικών την περίοδο της πανδημίας COVID-19 (Μάρτιος - Απρίλιος 2020)

Το Εργαστήριο Προηγμένων Μαθησιακών Τεχνολογιών στη Δια Βίου και Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση (Ε.ΔΙ.Β.Ε.Α.) του Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης Πανεπιστημίου Κρήτης, ανταποκρινόμενο στην ανάγκη στήριξης των εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης στην προσπάθειά τους να υλοποιήσουν εισαγωγικές δράσεις εξ αποστάσεως εκπαίδευσης με τους μαθητές τους, την περίοδο Μαρτίου- Απριλίου 2020 σχεδίασε και υλοποίησε ταχύρρυθμα σεμινάρια με τη μέθοδο της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης.

Αντικείμενο

Το αντικείμενο των επιμορφωτικών δράσεων διακρίνεται σε 3 Θεματικές Ενότητες:

- A. Α. Θεμελιώδεις αρχές της ΕΞΑΕ: Βασικές Θεωρίες, Διαφορές ΕΞΑΕ και δια ζώσης, Η σημασία του εκπαιδευτικού υλικού, Κοινωνική διάσταση κλπ .
- B. Β. Η Παιδαγωγική αξιοποίηση των ΤΠΕ σε περιβάλλον Σχολικής ΕΞΑΕ (Σύγχρονα , ασύγχρονα περιβάλλοντα και μεικτά/ συνδυαστικά περιβάλλοντα (blended Learning).
- C. Γ. Σχεδιασμός Εκπαιδευτικού υλικού: εισαγωγικές δραστηριότητες για την κριτική αξιοποίηση του υφιστάμενου υλικού με την μεθοδολογία της ΕΞΑΕ / Διαμόρφωση σεναρίων διδακτικής παρέμβασης με βάση τη μεθοδολογία της ΕΞΑΕ.

Ομάδα Στόχος

Εκπαιδευτικοί Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (Μόνιμοι και Αναπληρωτές) και Στελέχη Εκπαίδευσης.

Μεθοδολογία Υλοποίησης

Το κάθε επιμορφωτικό σεμινάριο είχε διάρκεια 9 ωρών και ήταν διαρθρωμένο σε 2 επίπεδα:

A. Σύγχρονη ΕΞΑΕ (3 ώρες): Σε κάθε επιμορφωτικό σεμινάριο προβλέφθηκε μια (1) επιμορφωτική συνάντηση, στην οποία οι ενδιαφερόμενοι μπορούσαν να συμμετέχουν:

A1. μέσω τηλεδιάσκεψης για περιορισμένο αριθμό συμμετεχόντων (150)

A.2 μέσω μετάδοσης σε πραγματικό χρόνο -Live Streaming- για απεριόριστο αριθμό συμμετεχόντων.

Για την αποτελεσματικότερη κάλυψη των αναγκών της πρακτικής άσκησης και την αρτιότερη υποστήριξη των επιμορφούμενων προκρίθηκε η λύση των δύο εκπαιδευτών (tutors). Ο πρώτος επικεντρωνόταν στο περιβάλλον σύγχρονης τηλεκπαίδευσης (τηλεδιάσκεψη), παρουσίαζε τις δραστηριότητες και αλληλεπιδρούσε με τους συμμετέχοντες στην τηλεδιάσκεψη, ενώ ο δεύτερος εστίαζε στα κοινωνικά δίκτυα, αλληλεπιδρώντας με τους χρήστες που παρακολουθούσαν τη ζωντανή μετάδοση του σεμιναρίου. Υποδεχόταν τα ερωτήματά τους και τα μετέφερε στο δωμάτιο της τηλεδιάσκεψης, έδινε απαντήσεις μέσω chat, ενώ βοηθούσε παράλληλα στον συντονισμό της επιμορφωτικής δράσης.

B. Ασύγχρονη ΕΞΑΕ (6 ώρες)

Τα σεμινάρια πλαισιώθηκαν από διαδραστικό εκπαιδευτικό υλικό, ειδικά σχεδιασμένο με τη μέθοδο της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, το οποίο οι επιμορφούμενοι είχαν τη δυνατότητα να μελετήσουν, ασύγχρονα. Τέλος, στο πλαίσιο της επιμόρφωσης ζητήθηκε από τους επιμορφούμενους η εκπόνηση μιας προαιρετικής εργασίας που αφορούσε στη δημιουργία ενός διδακτικού σεναρίου με τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, έτσι ώστε να γίνει άμεση σύνδεση θεωρίας και πράξης στο πλαίσιο της διαμοίρασης καλών πρακτικών.

Υλοποίηση Επιμορφωτικών Σεμιναρίων

Στο πλαίσιο των ανωτέρω δράσεων την περίοδο Μαρτίου - Απριλίου 2020 πραγματοποιήθηκαν συνολικά:

- 20 Τηλεδιασκέψεις στις οποίες συμμετείχαν 1560 επιμορφούμενοι
- 6 Συνεδρίες Live Streaming στις οποίες συμμετείχαν 15.000 στην «κεντρική αίθουσα» και 25.000 από κοινοποιήσεις σε σύνολο 175.000 μοναδικών θεατών.

Τέλος τον ιστότοπο με το εκπαιδευτικό υλικό (www.edivea.org), επισκέφτηκαν πάνω από 60.000 μοναδικοί επισκέπτες.

Η Εξ Αποστάσεως Επιμόρφωση των Εκπαιδευτικών την περίοδο της Πανδημίας COVID-19 (Μάρτιος Απρίλιος 2020). Μια πρώτη Αποτίμηση

1. Γενική Περιγραφή:

Οι βασικοί στόχοι της έρευνας είναι η διερεύνηση των απόψεων των επιμορφούμενων εκπαιδευτικών αναφορικά με τις εντοπίσεις τους από τη συμμετοχή τους στο παρόν επιμορφωτικό πρόγραμμα.

2. Τα ερευνητικά ερωτήματα:

1. Πόσο ικανοποιημένοι/ες είναι οι συμμετέχοντες/ουσες από τη συμμετοχή τους στο Επιμορφωτικό Σεμινάριο ως προς τους επιμορφωτές;
2. Πόσο ικανοποιημένοι/ες είναι οι συμμετέχοντες/ουσες από το επιμορφωτικό υλικό;
3. Μεθοδολογία:
 - 3.1. Χρονική περίοδος διενέργειας της έρευνας: Η έρευνα πραγματοποιήθηκε κατά τον Μάρτιο κι Απρίλιο του 2020.
 - 3.2. Είδος έρευνας: Πρόκειται για μια εφαρμοσμένη έρευνα δράσης η οποία είναι συγχρονική επιτόπια και είναι συνδυασμός ποσοτικών και ποιοτικών μεθόδων.
 - 3.3. Μέσα συλλογής δεδομένων: Ως έντυπα συλλογής δεδομένων χρησιμοποιήθηκε ένα ερωτηματολόγιο, το οποίο συμπεριλάμβανε ερωτήσεις κλειστού και ανοικτού τύπου.
 - 3.4. Το δείγμα της έρευνας: Το δείγμα της έρευνας είναι οι 4.239 εκπαιδευτικοί διαφόρων ειδικοτήτων.

Πίνακας 1: Το δείγμα της έρευνας

Χαρακτηριστικά	Συμμετέχοντες μέσω Live Streaming		Συμμετέχοντες μέσω Τηλεδιάσκεψης		Σύνολο	
	N	%	N	%	N	%
ΦΥΛΟ						
Άντρες	609	21,6	242	17,0	851	20,1
Γυναίκες	2.209	78,4	1.179	83,0	3.388	79,9
Δε δήλωσαν	0	0	0	0	0	0
ΣΥΝΟΛΟ	2.818	100	1.421	100	4.239	100

Πίνακας 2: Βαθμός Ικανοποίησης από το Επιμορφωτικό Πρόγραμμα (Τηλεδιάσκεψη)

Σε ποιο βαθμό νιώθετε ικανοποιημένος/η από τη συμμετοχή σας στο επιμορφωτικό σεμινάριο σχετικά με	Συμμετέχοντες μέσω Τηλεδιάσκεψης																		
	N			MO			SD			N			MO			SD			Sig
	Χαμηλό επίπεδο γνώσεων χρήσης ΤΠΕ			Μέτριο επίπεδο γνώσεων χρήσης ΤΠΕ			Υψηλό επίπεδο γνώσεων χρήσης ΤΠΕ			Σύνολο									
τους επιμορφωτές	90	4,40	,761	808	4,33	,781	513	4,26	,850	1.412	4,31	,805	,151						
το επιμορφωτικό υλικό	90	3,81	,959	803	3,82	1,012	512	3,83	1,066	1.406	3,82	1,028	,987						

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας, οι συμμετέχοντες στο Επιμορφωτικό Σεμινάριο με χαμηλό επίπεδο γνώσεων χρήσης ΤΠΕ αισθάνθηκαν πολύ ικανοποιημένοι (4,40) από τους επιμορφωτές. Αντίστοιχα, πολύ ικανοποιημένοι αισθάνθηκαν τόσο οι συμμετέχοντες με μέτριο επίπεδο γνώσεων χρήσης ΤΠΕ (4,33) όσο και αυτοί με υψηλό επίπεδο γνώσεων (4,26). Συνολικά, αισθάνθηκαν πολύ ικανοποιημένοι (4,31).

Σε σχέση με το εκπαιδευτικό υλικό, τόσο οι συμμετέχοντες με χαμηλό επίπεδο γνώσεων χρήσης ΤΠΕ όσο και οι συμμετέχοντες με μέτριο επίπεδο γνώσεων χρήσης ΤΠΕ, καθώς και αυτοί με υψηλό επίπεδο γνώσεων χρήσης ΤΠΕ αισθάνθηκαν μέτρια προς πολύ

ικανοποιημένοι (3,81, 3,82 και 3,83 αντίστοιχα). Συνολικά, αισθάνθηκαν μέτρια προς πολύ ικανοποιημένοι/ες (3,82).

Πίνακας 3: Βαθμός Ικανοποίησης από το Επιμορφωτικό Πρόγραμμα (Live Streaming)

Σε ποιο βαθμό νιώθετε ικανοποιημένος/η από τη συμμετοχή σας στο επιμορφωτικό σεμινάριο σχετικά με τους επιμορφωτές	Συμμετέχοντες μέσω Τηλεδιάσκεψης												
	N	MO	SD	N	MO	SD	N	MO	SD	N	MO	SD	Sig
το επιμορφωτικό υλικό	133	4,18	,869	1.556	4,34	,763	1.128	4,46	,720	2.817	4,38	,755	
τους επιμορφωτές	133	3,78	1,054	1.556	4,06	,945	1.128	4,19	,922	2.817	4,10	,946	,000

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας οι συμμετέχοντες στο Επιμορφωτικό Σεμινάριο δήλωσαν πολύ ικανοποιημένοι (4,38) από τους επιμορφωτές. Ιδιαίτερα, για τους συμμετέχοντες μέσω Live Streaming στο Facebook παρατηρήθηκε μια μικρή διαφοροποίηση στην ούτως ή άλλως μεγάλη ικανοποίηση ανάλογα με το επίπεδο γνώσεων χρήσης ΤΠΕ, όπου εμφανίστηκαν πολύ ικανοποιημένοι/ες (4,19) οι συμμετέχοντες/ουσες με χαμηλό επίπεδο γνώσεων χρήσης ΤΠΕ, οι συμμετέχοντες/ουσες με μέτριο επίπεδο γνώσεων χρήσης ΤΠΕ αισθάνθηκαν πολύ ικανοποιημένοι/ες (4,34) και οι συμμετέχοντες/ουσες με υψηλό επίπεδο γνώσεων χρήσης ΤΠΕ αισθάνθηκαν πολύ ικανοποιημένοι/ες (4,46). Η διαφορά των μέσων όρων κρίνεται στατιστικά σημαντική ($p=0,000$).

Σε σχέση με το εκπαιδευτικό υλικό οι συμμετέχοντες δήλωσαν ικανοποιημένοι (3,84). Ειδικότερα, για τους συμμετέχοντες μέσω Live Streaming στο Facebook παρατηρήθηκε μια μικρή διαφοροποίηση ανάλογα με το επίπεδο γνώσεων χρήσης ΤΠΕ, όπου εμφανίστηκαν μέτρια προς πολύ ικανοποιημένοι/ες (3,78) οι επιμορφούμενοι/ες με χαμηλό επίπεδο γνώσεων χρήσης ΤΠΕ, ενώ οι επιμορφούμενοι/ες με μέτριο επίπεδο γνώσεων χρήσης ΤΠΕ, καθώς και οι επιμορφούμενοι/ες με υψηλό επίπεδο γνώσεων χρήσης ΤΠΕ αισθάνθηκαν πολύ ικανοποιημένοι/ες (4,06 και 4,190 αντίστοιχα). Η διαφορά των μέσων όρων κρίνεται στατιστικά σημαντική ($p=0,000$). Συνολικά, οι επιμορφούμενοι/ες αισθάνθηκαν πολύ ικανοποιημένοι/ες (4,10).

Συμπεράσματα

Από τη μελέτη των αποτελεσμάτων της έρευνας φαίνεται ότι όσοι συμμετείχαν στο Επιμορφωτικό Σεμινάριο αισθάνθηκαν πολύ ικανοποιημένοι τόσο από τους επιμορφωτές όσο και από το επιμορφωτικό υλικό.

Φυσικά, η βεβαιωμένη εισαγωγή της ΕΞΑΕ σε συνθήκες έκτακτης ανάγκης ανέδειξε τα προβλήματα ετοιμότητας τόσο σε επίπεδο κεντρικού σχεδιασμού όσο και σε επίπεδο σχολικών μονάδων, καθώς αφενός μεν δεν είχε γίνει η αναγκαία προπαρασκευή και αφετέρου υπήρχε έλλειψη εμπειρίας σχετικά με την εφαρμογή της. Σύμφωνα με πρόσφατες έρευνες η εκπαίδευση των υποψήφιων εκπαιδευτικών συχνά υπολείπεται στο κομμάτι της προετοιμασίας σχετικά με την εξ αποστάσεως διδασκαλία (Debruler, Denton, McKay & Sicilia, 2020), ενώ οι ίδιοι οι εκπαιδευτικοί θεωρούν φραγμούς στην υιοθέτηση της ΕΞΑΕ (α) την έλλειψη γνώσεων πάνω στο πεδίο και (β) την έλλειψη αυτοπεποίθησης για το σχεδιασμό και την υλοποίηση διδακτικών παρεμβάσεων με τη μεθοδολογία της (Mailizar, Maulina & Bruce, 2020).

Για να μπορέσει λοιπόν η εκπαιδευτική κοινότητα να ενσωματώσει με κριτικό τρόπο την ΕΞΑΕ και να εκμεταλλευτεί τις δυνατότητες και τα πλεονεκτήματα που είναι σε θέση να προσφέρει, το Πανεπιστήμιο Κρήτης και ειδικότερα το Εργαστήριο Προηγμένων Μαθησιακών Τεχνολογιών στη Δια Βίου και Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση (Ε.ΔΙ.Β.Ε.Α.) σχεδίασε και υλοποίησε κύκλους επιμορφωτικών σεμιναρίων με έμφαση στις αρχές και τη μεθοδολογία της ΕΞΑΕ, στα περιβάλλοντα σύγχρονης και ασύγχρονης ΕΞΑΕ καθώς και στον σχεδιασμό ή τη διαμόρφωση διδακτικών σεναρίων με βάση παιδαγωγικές προσεγγίσεις συμβατές με την ΕΞΑΕ.

Τα ανωτέρω σεμινάρια υλοποιήθηκαν κατά το χρονικό διάστημα από 19 Μαρτίου έως 29 Απριλίου 2020, μέσω της πλατφόρμας τηλεδιασκέψεων Webex Meetings, ενώ μεταδόθηκαν παράλληλα σε ζωντανή μετάδοση (live streaming) στη σελίδα του Πανεπιστημίου Κρήτης | Ε.ΔΙ.Β.Ε.Α στο μέσο κοινωνικής δικτύωσης Facebook. Η επιλογή μεθόδων Σύγχρονης ΕΞΑΕ, υπό κατάλληλες παιδαγωγικές προϋποθέσεις, συμβάλλουν στην άμβλυση του αισθήματος απομόνωσης, μέσα από την ενίσχυση της αλληλεπίδρασης και της ενεργού συμμετοχής εκπαιδευτών εκπαιδευόμενων (Panagiotakopoulos, Lionarakis & Xenos, 2003; Xenos, Stavrinoudis, Avouris, Komis & Margaritis, 2004; Μηλιωρίτσας & Γεωργιάδη, 2010, όπ. αναφ. στο Αναστασιάδης, 2014).

Κομβικό ρόλο στον σχεδιασμό και την υλοποίηση των σεμιναρίων αυτών διαδραμάτισε η εμπειρία που είχε συσσωρευτεί από:

- A. την εξ αποστάσεως επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στο πλαίσιο του Μειζονος Προγράμματος Επιμόρφωσης του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου (Anastasiades, 2012; Αναστασιάδης κ.ά., 2011) και της επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών της ομογένειας στο πλαίσιο του προγράμματος Παιδείας Ομογενών του Πανεπιστημίου Κρήτης (Anastasiades, 2012; Damanakis & Anastasiades, 2005)
- B. την εξ αποστάσεως επιμόρφωση των εκπαιδευτικών
- Γ. τη σχολική εξ αποστάσεως εκπαίδευση, μέσα από τη διαδρομή του προγράμματος ΟΔΥΣΣΕΑΣ, που αποτελεί την πρώτη συστηματική προσπάθεια σχεδιασμού και υλοποίησης ενός ολοκληρωμένου περιβάλλοντος συμπληρωματικής σχολικής ΕΞΑΕ με την χρήση των ΤΠΕ στον ελλαδικό χώρο μέσω της παιδαγωγικής αξιοποίησης της Διαδραστικής Τηλεδιάσκεψης σε Δημοτικά σχολεία της Κύπρου κατά την περίοδο 2000-2003 και της Ελλάδας κατά την περίοδο 2004-2020 (Αναστασιάδης, 2017).

Αναφορές

- Anastasiades, P. (2012). Design of a Blended Learning Environment for the Training of Greek Teachers: Results of the Survey on Educational Needs. In P. Anastasiades (Ed.), *Blended Learning Environments for Adults: Evaluations* (pp.230-256). Hershey, PA: Idea Group Inc.
- Anastasiades, P. (2018). Learning & Social Network at the University of Crete [eLearning Lab]. In A. Volungeviciene & A. Szűcs (Eds.), *Exploring the Micro, Meso and Macro Navigating between dimensions in the digital learning landscape: European Distance and E-Learning Network (EDEN) Conference Proceedings, 17-20 June 2018* (pp. 598-605). Genoa: EDEN.
- Damanakis, M., & Anastasiades, P. (2005). Life Long & Distance Learning and the Diaspora: Implementing a Virtual Learning Environment at the University of Crete. *Themes in Education*, 6(1), 83-96.
- Bozkurt, A., & Sharma, R. C. (2020). Emergency remote teaching in a time of global crisis due to CoronaVirus pandemic. *Asian Journal of Distance Education*, 15(1), i-vi.
- Chang, G. C., & Yano, S. (2020). *How are countries addressing the Covid-19 challenges in education? A snapshot of policy measures*. Ανακτήθηκε 01 Οκτωβρίου, 2020, από <https://www.gecv.ac.in/uploads/ssp/UNESCO%20snap%20shot%20for%20maintaining%20education.pdf>
- Debruler, K., Denton, C., McKay, A., & Sicilia, E. (2020). Supporting Michigan Educators Through the Transition to Online Learning. In R. Ferdig, E. Baumgartner, R. Hartshorne, R. Kaplan-Rakowski, &

- C. Mouza (Eds.) *Teaching, Technology, and Teacher Education During the COVID-19 Pandemic: Stories from the Field* (pp. 191-196). (n.p.): AACE-Association for the Advancement of Computing in Education.
- Flores, M., & Gago, M. (2020). Teacher education in times of COVID-19 pandemic in Portugal: national, institutional and pedagogical responses. *Journal of Education for Teaching*, 46(4), 507-516. doi: [10.1080/02607476.2020.1799709](https://doi.org/10.1080/02607476.2020.1799709)
- Garrison, D.R., Anderson, T., & Archer, W. (2001). Critical thinking, cognitive presence, and computer conferencing in distance education. *American Journal of Distance Education*, 15(1), 7-23.
- Hodges, C., Moore, S., Lockee, B., Trust, T., & Bond, A. (2020). The difference between emergency remote teaching and online learning. Ανακτήθηκε 01 Οκτωβρίου, 2020, από <https://er.educause.edu/articles/2020/3/the-difference-between-emergency-remote-teaching-and-online-learning>.
- Karakaya, K. (2021). Design considerations in emergency remote teaching during the COVID-19 pandemic: a human-centered approach. *Educational Technology Research and Development*, 69, 295-299. doi: [10.1007/s11423-020-09884-0](https://doi.org/10.1007/s11423-020-09884-0)
- Mailizar, A., Maulina, S., & Bruce, S. (2020). Secondary school mathematics teachers' views on e-learning implementation barriers during the Covid-19 pandemic: The case of Indonesia. *Eurasia Journal of Mathematics, Science and Technology Education*, 16(7), 1-9. doi: [10.29333/ejmste/8240](https://doi.org/10.29333/ejmste/8240)
- Moore, M.G. (1989). Three Types of Interaction. *American Journal of Distance Education*, 3(2), 1-7. doi: [10.1080/08923648909526659](https://doi.org/10.1080/08923648909526659)
- Toquero, C. M. (2020). Emergency remote education experiment amid COVID-19 pandemic. *IJERI: International Journal of Educational Research and Innovation*, 15, 162-176. doi: [10.46661/ijeri.5113](https://doi.org/10.46661/ijeri.5113)
- Αναστασιάδης, Π. (2014). Η έρευνα για την ΕΞΑΕ με τη χρήση των ΤΠΕ (e-learning) στο Ελληνικό Τυπικό Εκπαιδευτικό Σύστημα. Ανασκόπηση και προοπτικές για την Πρωτοβάθμια, Δευτεροβάθμια και Τριτοβάθμια Εκπαίδευση. *Ανοικτή Εκπαίδευση: το περιοδικό για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση και την Εκπαιδευτική Τεχνολογία*, 10(1), 5-32. doi: [10.12681/jode.9809](https://doi.org/10.12681/jode.9809)
- Αναστασιάδης, Π. (2017). «ΟΔΥΣΣΕΑΣ 2000-2015»: Σχολική Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση με την χρήση των ΤΠΕ στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Μια αποτίμηση της ερευνητικής συνεισφοράς. *Ανοικτή Εκπαίδευση: το περιοδικό για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση και την Εκπαιδευτική Τεχνολογία*, 13(1), 88-128. doi: [10.12681/jode.14057](https://doi.org/10.12681/jode.14057)
- Αναστασιάδης, Π. (2020). Η Σχολική Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση στην εποχή του Κορωνοϊού COVID-19: το παράδειγμα της Ελλάδας και η πρόκληση της μετάβασης στο «Ανοικτό Σχολείο της Διερευνητικής Μάθησης, της Συνεργατικής Δημιουργικότητας και της Κοινωνικής Αλληλεγγύης». *Ανοικτή Εκπαίδευση: το περιοδικό για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση και την Εκπαιδευτική Τεχνολογία*, 16(2), 20-48.
- Αναστασιάδης, Π., Καγκά, Ε., Λουκέρης, Δ., Μαντάς, Π., & Τραντάς, Π. (2011). Μείζον Πρόγραμμα Επιμόρφωσης Εκπαιδευτικών: Μελέτη διερεύνησης των επιμορφωτικών αναγκών των εκπαιδευτικών. *Συγκριτική και Διεθνής Εκπαιδευτική Επιθεώρηση* (16 & 17), 126-154.
- Αρμακόλας, Σ., & Παναγιωτακόπουλος, Χ. (2020). Εξ αποστάσεως διδασκαλία μέσω τηλεδιάσκεψης: οι επιδράσεις των τεχνολογικών παραγόντων. *Ανοικτή Εκπαίδευση: το περιοδικό για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση και την Εκπαιδευτική Τεχνολογία*, 16(1), 22-43.
- Βέργου, Μ., Κουτούμπα, Μ., & Μουζάκης, Χ. (2016). Η συμπληρωματική εξ αποστάσεως εκπαίδευση στη νηπιακή ηλικία μέσα από το παράδειγμα μιας έρευνας δράσης στη μουσειακή αγωγή. *Ανοικτή Εκπαίδευση: το περιοδικό για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση και την Εκπαιδ. Τεχνολογία*, 12(2), 24-39. doi: [10.12681/jode.10860](https://doi.org/10.12681/jode.10860)
- Λιοναράκης, Α. (2006). Η θεωρία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης και η πολυπλοκότητα της πολυμορφικής της διάτασης. Στο Α. Λιοναράκης (Επιμ.), *Ανοικτή και Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση – Στοιχεία Θεωρίας και Πράξης* (σσ. 7-41). Αθήνα: Προπομπός.
- Τζέμου, Χ., & Σοφός, Λ. (2013). Η ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση σε διεθνές επίπεδο. Παράγοντες που επηρεάζουν την εκλιήρωση του ιδεώδους της Ανοικτής Εκπαίδευσης. Στο Α. Λιοναράκης (Επιμ.), *Πρακτικά 7ου Συνεδρίου για την Ανοικτή και Εξ Αποστάσεως Μάθηση. Μεθοδολογίες μάθησης, 8-10 Νοεμβρίου 2013* (Section A, σσ. 158-171). Αθήνα: Ελληνικό Δίκτυο Ανοικτής και Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης. doi: [10.12681/icodl.614](https://doi.org/10.12681/icodl.614)